

УДК 330.332:338.43:504.03

ІНВЕСТИВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА – ПЕРЕДУМОВА ГАРАНТУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Ольга Миколаївна ВИШНЕВСЬКА

д.е.н., професор Миколаївський національний аграрний університет
E-mail: olganykk@gmail.com

Ірина Вікторівна ШЕВЧЕНКО

магістр обліково-фінансового факультету Миколаївський національний аграрний університет
E-mail: IrinaShevchenko93@yandex.ua

Анотація. У статті розглянуто теоретичні засади та складові екологічної безпеки. Досліджено рівень природно-техногенної та екологічної безпеки регіонів України. Проаналізовано рівень інвестицій в аграрний сектор економіки та питома вага галузі у формуванні ВВП. Визначено роль та основні передумови інвестування в аграрний сектор економіки.

Аннотация. В статье рассмотрены теоретические основы и составляющие экологической безопасности. Исследован уровень естественно-техногенной и экологической безопасности регионов Украины. Проанализирован уровень инвестиций в аграрный сектор экономики и удельный вес отрасли в создании ВВП. Определена роль и основные предпосылки инвестирования в аграрный сектор экономики.

Ключеві слова: екологічна безпека, екологічний ризик, «еко-інновації».

Ключевые слова: экологическая безопасность, экологический риск, «эко-инновации».

Постановка проблеми. Функціональні процеси, що відбуваються в аграрному секторі, пов'язані із природокористуванням, так як розвиток сільського господарства неможливий без забезпечення раціонального природокористування та ефективних відтворювальних процесів.

Стратегія екологоорієнтованого розвитку аграрного сектора економіки є складовою базовою стратегії зростання і повинна використовуватися у практичній діяльності сільськогосподарських підприємств. Вона передбачає зосередження зусиль у запровадженні досягнень науки, передової техніки і прогресивних технологій, які зумовлюють не лише зростання кількісних і якісних критеріїв у розвитку підприємства, але й відтворення та збереження його основного виробничого ресурсу – землі.

У зв'язку з цим потребує розроблення екологоорієнтований підхід щодо використання природно-ресурсного потенціалу, забезпечення умов щодо розвитку галузі, формування передумов до гарантування екологічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання екологічної безпеки та інвестування аграрного сектора України розглядалися

у наукових публікаціях вітчизняних вчених, з-поміж яких: І. А. Брижань [4], Н. В. Бобровська, О. А. Літвак [5], Ю. О. Крихно [9] та інші. Автори розглядали стан, сутність, складові та особливості гарантування екологічної безпеки, проблеми та перспективи залучення інвестицій з метою збереження природних ресурсів за видами.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад і особливостей екологічної безпеки, визначення ролі та основних передумов щодо інвестування галузі, оптимального використання природних ресурсів за видами у контексті запровадження заходів щодо екологізації.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Однією з передумов ефективного ведення сільського господарства є врахування екологічної складової важливості якої зумовлена особливістю головного засобу виробництва – землі. Тому поняття екологічної безпеки тісно пов'язане із галузевими особливостями і залежністю виробництв від природно-кліматичних факторів.

Екологічна безпека – це стан навколишнього природного середовища, за якого забезпечується попередження погіршення екологічного стану та

виникнення небезпеки для здоров'я людей, що гарантується здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних екологічних, політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів [6, ст. 50].

Під поняттям «загроза», що є одним з основних у теорії безпеки, розуміють ймовірність виникнення несприятливих подій та процесів, спричинених на певній території чинниками

антропогенного або природного характеру, які завдають матеріальних збитків та руйнування довкілля, що потребує активізації процесу екологізації виробництва.

Розглянемо причини виникнення загроз, наслідки впливу та заходи щодо екологізації на основі опрацьованих літературних джерел (рис. 1).

Рис. 1. Складові екологічної безпеки держави

Джерело: розроблено автором на основі опрацьованих джерел

Рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, ризиків збитків від них, розглядають використовуючи систему кількісних та якісних показників, що дозволяють оцінити ступінь загрози для життєдіяльності у регіонах. Так, за даними Держав-

ної служби надзвичайних справ України, найвищий інтегральний показник небезпеки існує на території Запорізької, Донецької, Одеської, Дніпропетровської, Миколаївської та Львівської областях (рис. 2).

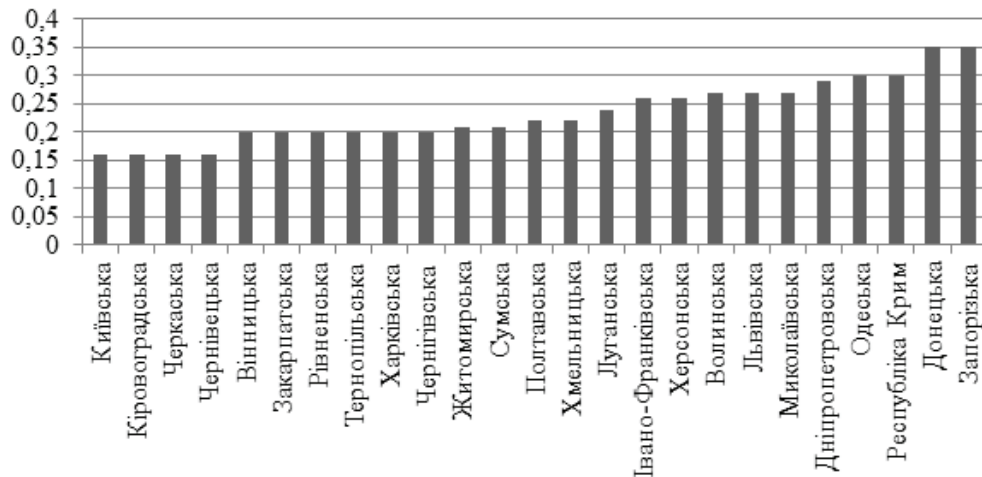

Рис. 2. Рейтинг регіонів України за рівнем природно-техногенної безпеки, 2014 р.

Джерело: представлено автором на основі даних [7]

Рівень ризику у різних регіонах суттєво відрізняється, що зумовлено концентрацією промислових об'єктів та екологічною ситуацією.

Розглянемо інтегральний показник регіональних рівнів екологічної небезпеки України (рис. 3).

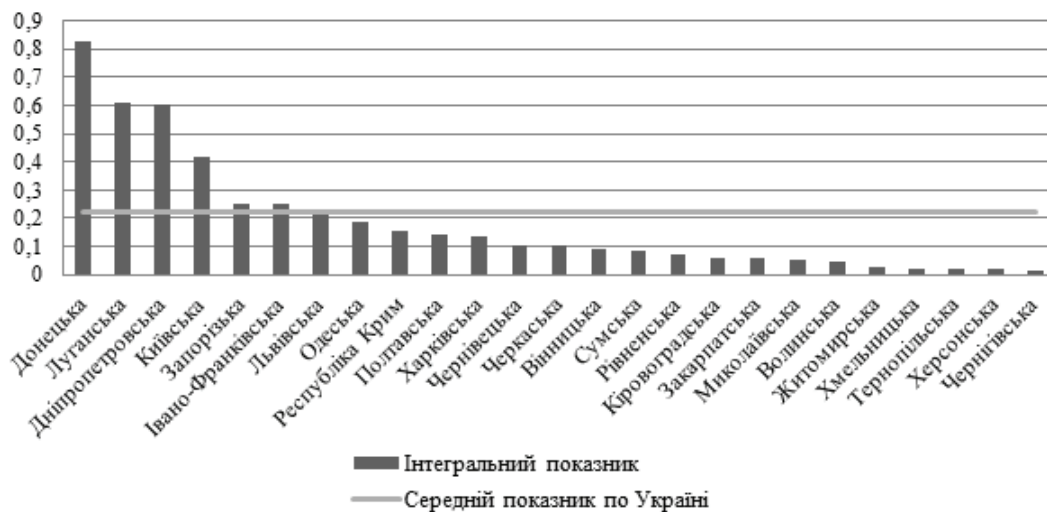

Рис. 3. Інтегральний показник регіональних рівнів екологічної небезпеки України, 2014 р.

Джерело: наведено автором на основі [10]

Відмітимо, що територія Донецької ($I=0,827$), Луганської ($I=0,606$), Дніпропетровської ($I=0,603$) та Київської ($I=0,414$) областей мають найвищий рівень екологічної небезпеки та є найбільш небезпечними з екологічної точки зору. Група областей із середнім інтегральним показником екологічної небезпеки: Запорізька ($I=0,248$), Івано-Франківська ($I=0,248$), Львівська ($I=0,224$), Одеська ($I=0,183$), Полтавська

($I=0,141$), Харківська ($I=0,138$) області. Ці області мають рівень екологічної небезпеки близький до середньоукраїнського показника ($I=0,222$). Найбільш безпечними для проживання (за винятком окремих їх районів) є територія Чернігівської, Херсонської, Тернопільської, Хмельницької, Житомирської областей.

Ефективне розв'язання проблем та уникнення загроз екологічній безпеці в аграрному вироб-

ництві неможливе без екологічної спрямованості інвестиційно-інноваційної діяльності.

Екологічні інвестиції – це вкладання коштів у модифіковані виробничі та управлінські технології, обладнання, матеріали, які дозволяють знизити шкідливий вплив на навколишнє середовище в усіх аспектах господарської діяльності [5].

Економіка України за структурою наближається до західних економік, в яких переважну

частку у складі ВВП посідає сфера послуг. Незважаючи на відносно невисоке значення, його значення поступово зростає. Так, у 2013 році порівняно із 2010 роком питома вага сільського господарства у ВВП України зросла на 30 %. Рівень інвестицій в аграрний сектор є порівняно невисоким (7 % від сукупних інвестицій), але у вартісному виразі має тенденцію до зростання (рис. 4).

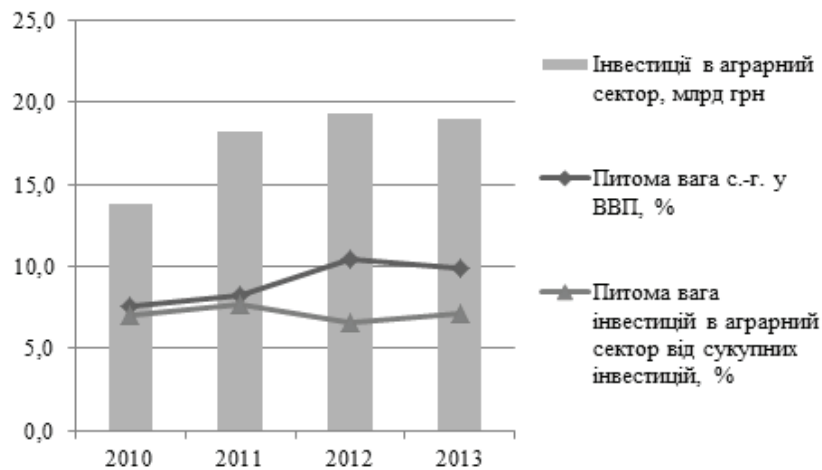

Рис. 4. Рівень інвестицій та питома вага аграрного сектора у створенні ВВП в динаміці

Джерело: представлено автором за даними [8]

Проаналізуємо внутрішні джерела фінансування, головним з яких є Державний бюджет України (рис. 5). Відмітимо, що видатки з Державного бюджету у 2013 р. в аграрний сектор ско-

рочуються порівняно із попередніми роками, їх частка від усіх видатків, включаючи Спеціальний фонд, становлять лише 31,7 %.

Рис. 5. Видатки державного бюджету за напрямками на розвиток аграрного сектора економіки України, млн грн

Джерело: представлено автором за даними [9]

Існує ряд перешкод розвитку, найвагомішими серед яких є низький рівень розвитку економіки, недостатня фінансова підтримка галузі, низька технологічна культура сільськогосподарського виробництва усіх рівнів, несприятливий інвестиційний клімат, недосконала система кредитування та страхування.

Необхідною є розробка та контроль за додержанням заходів, що сприятимуть швидкій екологізації сільського господарства за всіма напрямками (рис. 6). Що передбачає реалізацію відповідних напрямів, а саме: підвищення рівня

екологічної освіти і свідомості населення; запобігання забруднення екосистем через неконтрольовані викиди; екологічний моніторинг; реалізація природоохоронних заходів у повному обсязі; соціальна відповідальність бізнесу і населення у використанні окремих видів природних ресурсів; запровадження альтернативних джерел енергії.

Одним із напрямів реалізації екологоорієнтованого підходу є запровадження техніко-технологічних змін та екологізація виробництва сільськогосподарської продукції.

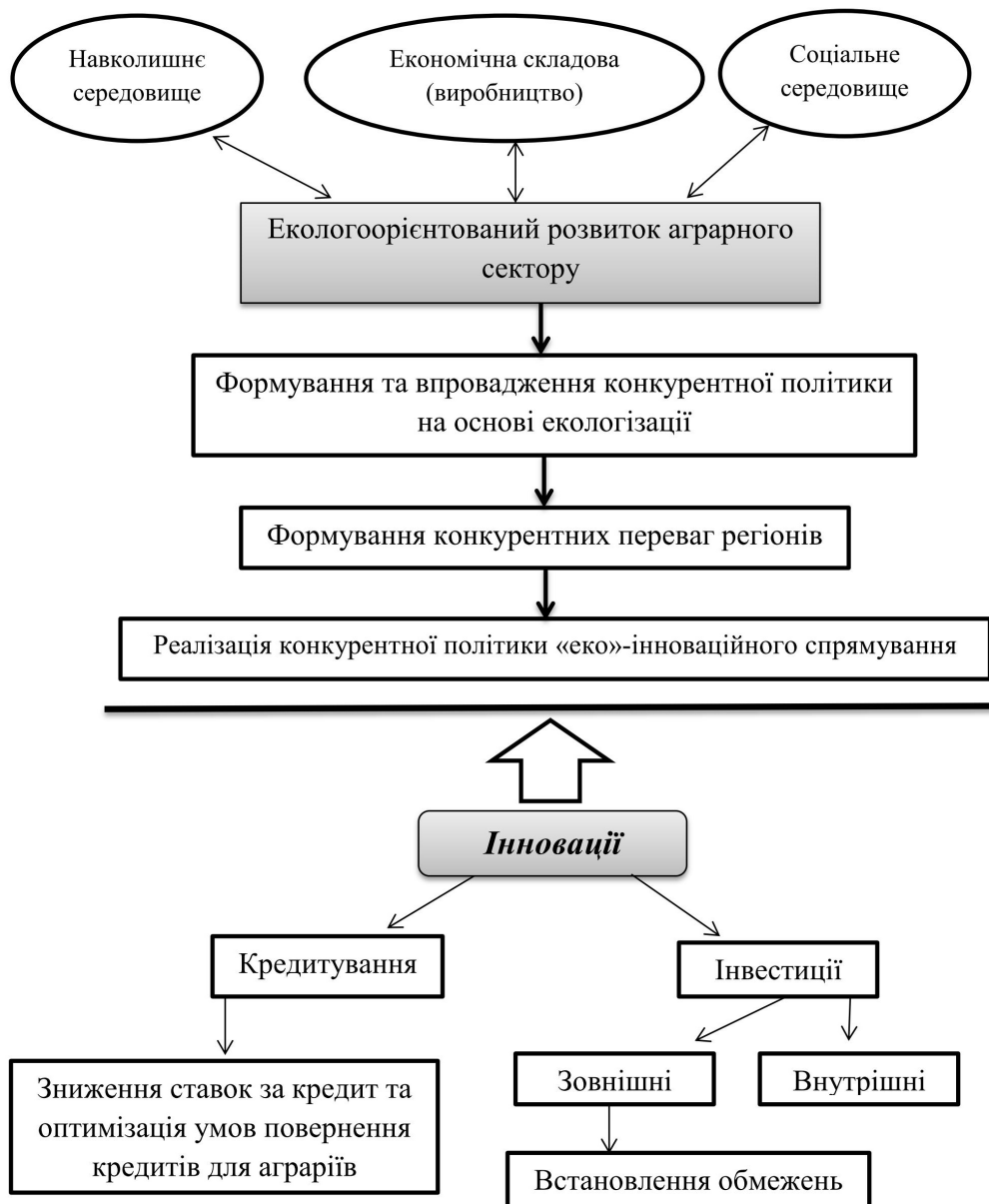

Рис. 6. Чинники впливу та етапи запровадження заходів щодо екологоорієнтованого розвитку аграрного сектору

Екологізація виробництва полягає у врахуванні специфіки галузевої структури, розмірів виробництва підприємств, ресурсного забезпечення, технологічної готовності до запровадження «еко-інновацій», що надає можливість нейтралізувати негативний вплив і поновити якісні компоненти природного середовища за рахунок процесу самовідновлення.

Висновки. Обґрунтувавши теоретичні засади та складові екологічної безпеки зазначимо, що виділені наслідки впливу на навколишнє середовище є джерелами загроз, які завдають матеріальних збитків та руйнування довкілля. Заходи щодо відновлення навколишнього природного середовища мають застосовуватись на усіх рівнях управління у взаємодії із суспільством, державою і міжнародними організаціями.

Екологоорієнтована діяльність суб'єктів господарювання полягає у задоволенні спожива-

чів екологічно безпечною продукцією, за умов зменшення негативного впливу на довкілля та збереження природних ресурсів. Активізація діяльності суб'єктів господарювання дозволить забезпечити, збереження екосистем та створення умов щодо самовідтворення окремих видів ресурсів відповідно до природно-кліматичних особливостей регіону.

Рівень екологічної безпеки України свідчить про високий рівень ризику у більшості областей. Екологізація виробництва передбачає врахування специфіки галузевої структури, розмірів виробництва підприємств, ресурсного забезпечення, технологічної готовності до запровадження «еко-інновацій» та надасть можливість нейтралізувати негативний вплив і поновити якісні компоненти природного середовища за рахунок самовідновлення природних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. CITY POPULATION [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.citypopulation.de/>.
2. Новости финансов в Украине – Finance.UA [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://news.finance.ua/>.
3. GreenStream [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://greenstream.com.ua/>.
4. Брижань І. А. Екологічний фактор в оцінці промислового розвитку / І. А. Брижань // Економічний форум. — 2014. — № 1. — С. 16–23. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2014_1_6.pdf.
5. Бобровська Н. В. Природно-ресурсне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.03 / Н. В. Бобровська // Миколаїв. нац. аграр. ун-т. — Миколаїв. — 2014. — 25 с.
6. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]: Закон Украї-
- ни від 01.01.2015 р. № 1264-12 (зі змінами та доповненнями). — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
7. Державної служби надзвичайних справ України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua/>.
8. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua/.
9. Крихно Ю. О. Інвестиційна привабливість АПК України / Ю. О. Крихно // Молодіжний економічний дайджест. — 2014. — № 1(1). — С. 96–102. — Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/med_2014_1\(1\)_20.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/med_2014_1(1)_20.pdf).
10. Регіональний аспект екологічної безпеки України: оцінка ризику [Електронний ресурс]. — Національний інститут стратегічних досліджень. — Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/book/Kachin/2-7.htm>.